

Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και η ιστορία του

Εισαγωγή

Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Ν.Σ.Κ.) αποτελεί ενιαία ανώτατη Αρχή του Κράτους, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό Οικονομικών. Ως μεγάλο σώμα της Διοίκησης είναι συνταγματικά προβλεπόμενος και κατοχυρωμένος θεσμός (άρθρο 100^Α του Συντάγματος), ενώ η οργάνωση και λειτουργία του ρυθμίζονται κατά κύριο λόγο από τον ν. 3086/2002 (ΦΕΚ Α' 324) και το π.δ. 238/2003 (ΦΕΚ Α' 214).

Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, με τη μορφή που λειτουργεί σήμερα, είναι προϊόν μακράς εξέλιξης, κατά τη διάρκεια της οποίας διήλθε διάφορα στάδια μέχρι την τελική διαμόρφωσή του. Η εξέλιξη της νομοθεσίας δύναται να διαχωριστεί στα κατωτέρω αναφερόμενα στάδια:

- α. Περίοδος από το 1835 έως το 1882 (περίοδος των πειραματισμών)
- β. Περίοδος από το 1882 έως το 1940 (περίοδος σύστασης και αρχικής εδραίωσης του Ν.Σ.Κ.)
- γ. Περίοδος από το 1940 έως το 1961 (περίοδος οργανικής ολοκλήρωσης του Ν.Σ.Κ.)
- δ. Περίοδος από το 1961 έως το 1982 (περίοδος τελικής διαμόρφωσης του Ν.Σ.Κ.)
- ε. Περίοδος από το 1982 έως το 1990 (περίοδος προσωρινής κατάργησης του Ν.Σ.Κ. και λειτουργίας του ως Νομικές Υπηρεσίες της Διοίκησης)
- στ. Περίοδος από το 1990 έως σήμερα (περίοδος ανασύστασης, συνταγματικής κατοχύρωσης και τελικής διαμόρφωσης του Ν.Σ.Κ.)

1. Περίοδος από το 1835 έως το 1882 (περίοδος των πειραματισμών)

Με το β.δ. 12 (24) Μαΐου 1835 (ΦΕΚ 18/14(26).05.1835) ορίστηκε ότι το Δημόσιο «θέλει ενάγεσθαι» διά του επί των Οικονομικών Γραμματέως της Επικρατείας (Υπουργού Οικονομικών) ο οποίος «δύναται να διορίση εξ επαγγέλματος προς παράστασιν του Δημοσίου ως ενάγοντος ή εναγομένου υπάλληλον του κλάδου του επιτήδειον και ικανώς τον νόμον κατέχοντα, ή και εις συνήγορον τινα των δικαστηρίων της πρωτεύουσας, να αναθέση το έργον τούτο...».

Εν συνεχεία, με το β.δ. 12.02.1843 (ΦΕΚ 5/26.02.1843), προκειμένου να «μη εισάγωνται εις τα Ημέτερα δικαστήρια άλλαι δίκαι του δημοσίου, ειμή μόνο εκείναι, αίτινες στηρίζονται εις τον Νόμον και εις την δικαιοσύνην, και θέλοντες να καταστήσωμεν εις τον Ημέτερον επί των Οικονομικών Γραμματέα, του οποίου είναι καθήκον η ενώπιον των δικαστηρίων παράστασις και υπεράσπισις του δημοσίου, ευκολώτερον το έργον της διακρίσεως των δικών τούτων» συστάθηκε τετραμελής Επιτροπή με αρμοδιότητα να γνωμοδοτεί (εάν ζητηθεί από τον Γραμματέα των Οικονομικών) επί των δικών για τις οποίες υπάρχει αμφιβολία αν πρέπει να εισαχθούν ή να εξακολουθήσουν ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων.

Ακολούθως, με το β.δ. 10.07.1856 (ΦΕΚ 27/10.08.1856), θεσπίστηκε η δυνατότητα του Υπουργού Οικονομικών να διορίζει εμμίσθους δικηγόρους (τέσσερεις για τα δικαστήρια της πρωτεύουσας, τρεις για τα δικαστήρια του Ναυπλίου και από έναν για τα δικαστήρια των λοιπών νομών) οι οποίοι, πέραν της παράστασής τους στα οικεία δικαστήρια, υποχρεούνταν να παρέχουν και προφορικές ή γραπτές γνωμοδοτήσεις επί νομικών ζητημάτων. Το β.δ. αυτό ανακλήθηκε με το β.δ. 30.06.1860 (ΦΕΚ 35/12.07.1860) και επανήλθε το προϋφιστάμενο καθεστώς της χορήγησης εξουσιοδότησης από τον Υπουργό Οικονομικών σε οιονδήποτε δικηγόρο κ.λπ.

Περαιτέρω, με το β.δ. 26.07.1860 (ΦΕΚ 38/29.07.1860), συστάθηκε στο Υπουργείο Οικονομικών πενταμελές Γνωμοδοτικό Συμβούλιο προκειμένου να μην εισάγονται στα δικαστήρια (ή αν έχουν εισαχθεί να μην διεξάγονται) όσες δίκες «δεν στηρίζονται προφανώς εις το δίκαιον». Το Συμβούλιο αυτό, συγκροτούμενο από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου (ως Πρόεδρο), τον Βασιλικό Επίτροπο στην Ιερά Σύνοδο, τον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών και 2 δικηγόρους παρ' Αρείω Πάγω, είχε την αρμοδιότητα να γνωμοδοτεί εγγράφως και αιτιολογημένα, μετά από την εισαγωγή σε αυτό των υποθέσεων από τον Τμηματάρχη του Δικαστικού Τμήματος του Υπουργείου Οικονομικών.

Τελικά, με τον ν. ΡΛΓ/1867 «Περί Συστάσεως θέσεως Συμβούλου διευθυντού του παρά τω Υπουργείω των Οικονομικών Δικαστικού Τμήματος» (ΦΕΚ 18/28.03.1867), συστάθηκε θέση Συμβούλου, ο οποίος διοριζόταν με πενταετή θητεία, είχε βαθμό αντιπροέδρου του Αρείου Πάγου και διηύθυνε το Δικαστικό Τμήμα του Υπουργείου Οικονομικών. Ο (Δικαστικός) Σύμβουλος, του οποίου τα

καθήκοντα καθορίστηκαν με το β.δ. 28.03.1867 (ΦΕΚ 18/28.03.1867), είχε την αρμοδιότητα να γνωμοδοτεί εγγράφως ή προφορικά, να παρίσταται ενώπιον των Δικαστηρίων ως αντιπρόσωπος του Δημοσίου, ενώ κάθε άλλος δικηγόρος, πληρεξούσιος του Δημοσίου, διοριζόταν από τον Υπουργό Οικονομικών μετά από πρόταση του Συμβούλου. Σημειώνεται ότι ο Σύμβουλος είχε την αρμοδιότητα να συγκαλεί Σύμβουλιο με έτερους δικηγόρους των Αθηνών και, προεδρεύων του Συμβουλίου, να προκαλεί έγγραφη γνωμοδότηση επί των υποβληθέντων ζητημάτων και υποθέσεων. Πρώτος Σύμβουλος Διευθυντής του Δικαστικού Τμήματος του Υπουργείου Οικονομικών διορίστηκε ο Βασίλειος Οικονομίδης.

2. Περίοδος από το 1882 έως το 1940 (περίοδος σύστασης και αρχικής εδραίωσης του Ν.Σ.Κ.)

Ωστόσο, το σύστημα αυτό παρουσίαζε σημαντικές ελλείψεις (καθυστερήσεις στην εκδίκαση των υποθέσεων του Δημοσίου, έλλειψη εξειδίκευσης των δικηγόρων που χειρίζονταν τις υποθέσεις, σχετικά μεγάλο κόστος κ.λπ.), με αποτέλεσμα να προταθεί η εισαγωγή συστήματος εξειδικευμένων Νομικών Συμβούλων έτσι ώστε *«και οικονομικώτερον και ταχύτερον και αποτελεσματικώτερον διεξαχθήσονται αι του Δημοσίου δίκαι, αφού εν συμβουλίω πρόκειται να ορίζωνται τα ζητήματα εκείνα εκ των οποίων, ως αμφισβητούμένων, θέλει προκληθή η του δικαστού ψήφος»*. Οι Σύμβουλοι αυτοί θα ήταν δημόσιοι υπάλληλοι με βαθμό Αρεοπαγίτη, ευρισκόμενοι σε άμεση συνάφεια προς την Κεντρική Υπηρεσία (του εκάστοτε Υπουργείου).

Πράγματι, μετά από σχετική έκθεση του τότε Δικαστικού Συμβούλου Μιχαήλ Ταταράκη, με τον ν. ΑΚΑ'/1882 *«Περί Νομικών Συμβούλων»* (ΦΕΚ 54/23.06.1882) συστάθηκαν, πλέον του Δικαστικού Συμβούλου του Υπουργείου Οικονομικών, άλλες επτά θέσεις Νομικών Συμβούλων. Οι Σύμβουλοι αυτοί, τρεις εκ των οποίων ήταν ειδικοί Σύμβουλοι στα Υπουργεία *«επί των Εσωτερικών και της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως»*, *«Στρατιωτικών και του πολεμικού κλάδου του των Ναυτικών»* και *«επί της Δικαιοσύνης, των Εξωτερικών και του εμπορικού κλάδου του επί των Ναυτικών»*, υπό τη διεύθυνση του Δικαστικού Συμβούλου του Υπουργείου Οικονομικών, είχαν αρμοδιότητα, αφενός, διεξαγωγής των δικών του Δημοσίου και της περιουσίας του Εκκλησιαστικού Ταμείου ενώπιον των δικαστηρίων της πρωτεύουσας και, αφετέρου, σύνταξης γνωμοδοτήσεων για διάφορα αντικείμενα

της Διοίκησης. Επιπλέον, προβλεπόταν και η αρμοδιότητα αναγνώρισης απαιτήσεων σε βάρος του Δημοσίου ή συμβιβαστικής επίλυσης των δικαστικών ή εξώδικων διαφορών του από Γνωμοδοτικό Συμβούλιο απαρτιζόμενο από τρία τουλάχιστον μέλη του Συμβουλίου. Πρόκειται, ουσιαστικά, για το Συμβούλιο των Νομικών Συμβούλων, πρόδρομη μορφή του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Ακολούθησε η έκδοση πληθώρας νομοθετημάτων, με τα οποία ρυθμίστηκαν διάφορα ζητήματα σχετικά με τη νομική εκπροσώπηση του Δημοσίου. Ενδεικτικά αναφέρονται ο ν. 473/1914 «Περί δικαστικών αντιπροσώπων παρά ταις Οικονομικαίς Εφορίαις» (ΦΕΚ 375/13.12.1914), με τον οποίο προβλέφθηκε η σύσταση στις κατά τόπους Οικονομικές Εφορίες θέσεων δικαστικών αντιπροσώπων, διοριζόμενων μετά από γνωμοδότηση, μεταξύ άλλων, του Νομικού Συμβουλίου, και με αρμοδιότητα τη διεξαγωγή των δικών του Δημοσίου κ.λπ. ενώπιον των επάρχιακών δικαστηρίων, αλλά και τη σύνταξη γνωμοδοτήσεων ανάλογα με τα ερωτήματα που τους υποβάλλονταν από τη Διοίκηση, καθώς και ο ν. 782/1917 (ΦΕΚ 177/28.08.1917) «Περί προσόντων των υπαλλήλων α) της Διευθύνσεως του Δικαστικού, β) των Νομικών Συμβούλων και γ) των παρά ταις οικονομικαίς εφορίαις Δικαστικών Αντιπροσώπων».

Στη συνέχεια, λόγω της προαναφερθείσας αλλεπάλληλης νομοθετικής δραστηριότητας που σχετιζόταν με τα ζητήματα των δικών του Δημοσίου, αλλά και με το ίδιο το Νομικό Συμβούλιο, εκδόθηκε το β.δ. 08.11.1918 «Περί κώδικος των νόμων περί δικών και δικηγόρων του Δημοσίου και περί του Νομικού Συμβουλίου» (ΦΕΚ 237/13.11.1918), με το οποίο εχώρησε, μεταξύ άλλων, η απαραίτητη κωδικοποίηση των μέχρι τότε ισχυουσών διατάξεων περί Νομικού Συμβουλίου και περί Δικαστικών Αντιπροσώπων. Στον Κώδικα αυτό περιλαμβάνονταν ειδικά κεφάλαια για: α) τη Διεύθυνση Δικαστικού του Υπουργείου Οικονομικών (Κεφάλαιο Δ', άρθρα 30-43), β) το Νομικό Συμβούλιο (Κεφάλαιο Ε', άρθρα 44-71) και γ) τους Δικαστικούς Αντιπροσώπους (Κεφάλαιο ς', άρθρα 72-88).

Τέλος, με τον α.ν. 19.11.1935 «Περί Νομικού Συμβουλίου του Κράτους» (ΦΕΚ Α' 571/20.11.1935) ορίστηκε ότι το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους αποτελεί ανώτατη κρατική λειτουργία υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό Οικονομικών, ενώ συστάθηκαν και (έξι) θέσεις Παρέδρων κατ' ουσίαν επίκουρων του Προέδρου

(όπως μετονομάστηκε ο Δικαστικός Σύμβουλος) και των Νομικών Συμβούλων του Κράτους, οι οποίοι είχαν υπό προϋποθέσεις τη δυνατότητα να προάγονται σε Νομικούς Συμβούλους του Κράτους. Εξάλλου, κατ' εξουσιοδότηση του ως άνω αναγκαστικού νόμου (άρθρο 1), εκδόθηκε και ο οικείος Κανονισμός Λειτουργίας του Σώματος.

3. Περίοδος από το 1940 έως το 1961 (περίοδος οργανικής ολοκλήρωσης του Ν.Σ.Κ.)

Εν συνεχεία, δημοσιεύτηκε ο α.ν. 2374/1940 «Περί οργανώσεως της Διευθύνσεως Νομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου των Οικονομικών και του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους» (ΦΕΚ Α' 170/03.06.1940), με τον οποίο ορίστηκε ότι στην αρμοδιότητα της Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών (όπως μετονομάστηκε η Διεύθυνση Δικαστικού του Υπουργείου Οικονομικών) υπαγόταν: α) η δικαστική υπεράσπιση των συμφερόντων του Δημοσίου, β) η διά νομικών γνωμοδοτήσεων καθοδήγηση των ενεργειών της Διοίκησης και γ) η αναγνώριση απαιτήσεων κατά του Δημοσίου, ως και ο συμβιβασμός σε διαφορές με αυτό. Επιπροσθέτως, καθορίστηκε το κύριο προσωπικό του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το οποίο αποτελούσαν ο Πρόεδρος, οι Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους (12), οι Πάρεδροι του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (18) και οι Δικαστικοί Αντιπρόσωποι του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους α' και β' τάξης, καθώς και οι δόκιμοι Δικαστικοί Αντιπρόσωποι (25 και 53 αντίστοιχα). Επιπλέον, με το αυτό νομοθέτημα (άρθρα 13-16) καθορίστηκε ο τρόπος λειτουργίας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ως Σώματος και προβλέφθηκε ότι αυτό θα συνεδριάζει στα γραφεία της Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών σε Ολομέλεια ή σε (δύο) Τμήματα. Ακόμα, αξιοσημείωτο είναι ότι προβλέφθηκε η δυνατότητα σύστασης Δικαστικών Γραφείων σε όσες πόλεις έδρευε Εφέτειο, καθώς και στον Πειραιά, τα Ιωάννινα, τις Σέρρες και τον Βόλο, με προϊστάμενο Πάρεδρο ή Δικαστικό Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Εξάλλου, σε όσες πόλεις δεν θα συστηνόταν Δικαστικό Γραφείο, προβλέφθηκε ο ορισμός δικηγόρου (με τον αναπληρωτή του) για την υπεράσπιση των συμφερόντων του Δημοσίου (δικηγόρος του Δημοσίου).

Το σύστημα του α.ν. 2374/1940 διατηρήθηκε για μικρό χρονικό διάστημα, καθώς μετά την πυρπόληση των γραφείων της Διεύθυνσης Νομικών Υπηρεσιών και

το πέρας της κατοχής εκδόθηκε ο α.ν. 427/1945 «Περί Νομικού Συμβουλίου του Κράτους» (ΦΕΚ Α' 165/28.06.1945), με τον οποίο ορίστηκε ότι η Διεύθυνση Νομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου των Οικονομικών και το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους θα αποτελούσαν εφεξής ενιαία Ανώτατη Υπηρεσία του Κράτους, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό των Οικονομικών και ονομαζόμενη Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Ν.Σ.Κ.). Περαιτέρω, στις προαναφερθείσες αρμοδιότητες του Ν.Σ.Κ. προστέθηκε και η επεξεργασία των παραπεμπομένων σε αυτό σχεδίων Νόμων και Διαταγμάτων, ενώ αυξήθηκαν οι οργανικές θέσεις του κύριου προσωπικού του και προβλέφθηκαν (2) θέσεις Αντιπροέδρων. Ακόμα, προβλέφθηκε η ύπαρξη Δικαστικών Γραφείων σε Θεσσαλονίκη, Πειραιά, Πάτρα και Λάρισα, ενώ στις υπόλοιπες πόλεις η υπεράσπιση των υποθέσεων του Δημοσίου ανατέθηκε σε δικηγόρους οριζόμενους ανά διετία.

Άλλωστε, ο ορισμός του Ν.Σ.Κ. ως «ενιαίας Ανωτάτης εν τω Κρατικώ Οργανισμώ Αρχής» επαναλαμβάνεται τόσο στο άρθρο 1 του ν.δ. 2711/1953 (ΦΕΚ Α' 323/11.11.1953) «Περί τροποποιήσεων των περί Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και περί Δικών του Δημοσίου διατάξεων», όσο και στο β.δ. 07.06.1957 (ΦΕΚ Α' 110/20.06.1957), με το οποίο κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο οι διατάξεις που αφορούσαν το Ν.Σ.Κ.

4. Περίοδος από το 1961 έως 1982 (περίοδος τελικής διαμόρφωσης του Ν.Σ.Κ.)

Ακολούθησε το β.δ. 6/1961 «Περί Οργανισμού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους» (ΦΕΚ Α' 5/02.01.1961) με το οποίο καταγράφονται κατά τρόπο πληρέστερο τα ζητήματα λειτουργίας και αρμοδιοτήτων του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, ενώ προβλέπεται η ίδρυση Γραφείου Νομικού Συμβούλου στη Θεσσαλονίκη και η ύπαρξη Δικαστικών Γραφείων σε Πειραιά, Λάρισα και Πάτρα (όπως και με το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς). Ακόμα, με το νομοθέτημα αυτό καθιερώθηκε: α) η διενέργεια των προαγωγών των μελών του Ν.Σ.Κ. (εκτός του Προέδρου και των Αντιπροέδρων) μετά από σύμφωνη γνώμη της Ολομελείας, ως υπηρεσιακού συμβουλίου, με το σύστημα της απόλυτης εκλογής και β) η πρόβλεψη ως υπηρεσιακού και πειθαρχικού συμβουλίου της Ολομελείας για τους βαθμούς Παρέδρου και Δικαστικού Αντιπροσώπου και Συμβουλίου ειδικής σύνθεσης για τους Νομικούς Συμβούλους, Αντιπροέδρους και τον Πρόεδρο. Κατά

συνέπεια, κατοχυρώθηκε, εν πολλοίς, η ανεξαρτησία του Σώματος απέναντι στη Διοίκηση όσον αφορά το ζήτημα της αντιμετώπισης της υπηρεσιακής εξέλιξης των μελών του.

Εν συνεχεία, με διάφορα νομοθετήματα ιδρύθηκαν το Ειδικό Γραφείο Νομικού Συμβούλου Φορολογίας (β.δ. 759/1972 - ΦΕΚ Α' 221/12.12.1972), τα Δικαστικά Γραφεία Ιωαννίων, Καβάλας, Ηρακλείου (ν.δ. 1076/1971 - ΦΕΚ Α' 269/22.12.1971), Ρόδου (άρθρο 5 ν.δ. 195/1973 - ΦΕΚ Α' 267/04.10.1973), ενώ με την 58/25.04.1980 (ΦΕΚ Β' 442/05.05.1980) απόφαση του Υπουργού Οικονομικών μεταφέρθηκε η έδρα του Δικαστικού Γραφείου Αθηνών (το οποίο είχε προβλεφθεί στο ν.δ. 1076/1971) στο Ναύπλιο, όπου και κατ' ουσίαν ιδρύθηκε Δικαστικό Γραφείο.

5. Περίοδος από το 1982 έως το 1990 (περίοδος προσωρινής κατάργησης του Ν.Σ.Κ.)

Το έτος 1982, ενώ συμπληρωνόταν 100ετία από την πρώτη λειτουργία του Σώματος ως συλλογικού οργάνου (με τη μορφή του Συμβουλίου των Νομικών Συμβούλων), με τροπολογία σε κατατεθέν νομοσχέδιο «Για την πολυθεσία, την πολυαπασχόληση και την καθιέρωση ανωτάτου ορίου απολαβών στο Δημόσιο Τομέα κ.λπ.», η οποία έλαβε τελικά τη μορφή του άρθρου 10 του ν. 1256/1982 (ΦΕΚ Α' 65/31.05.1982), το Ν.Σ.Κ. καταργήθηκε ως Σώμα και Αρχή και στη θέση του συστάθηκαν, σε κάθε Υπουργείο, Νομικές Διευθύνσεις για την παροχή νομικών εισηγήσεων, νομικών υπηρεσιών και συμβουλών στους εκάστοτε Υπουργό, Υφυπουργό και υπηρεσιακές μονάδες. Η στελέχωση των μονάδων αυτών θα γινόταν από Νομικούς Συμβούλους της Διοίκησης, Παρέδρους και Δικαστικούς Αντιπροσώπους, που αποτελούσαν διϋπουργικό κλάδο, υπαγόμενο στον Υπουργό Οικονομικών. Με την ίδια διάταξη προβλέφθηκε ότι οι καταργούμενες θέσεις Νομικών Συμβούλων μετατρέπονταν αυτοδίκαια σε θέσεις Νομικών Συμβούλων της Διοίκησης, ενώ και οι θέσεις Παρέδρων και Δικαστικών Αντιπροσώπων κατανέμονταν στις δημιουργούμενες υπηρεσιακές μονάδες.

Μετά την θέση σε ισχύ του ως άνω νόμου, σε εκτέλεση σχετικής εξουσιοδότησης, εκδόθηκε το π.δ. 671/1982 (ΦΕΚ Α' 140/26.11.1982) για την «Οργάνωση των Νομικών Υπηρεσιών της Διοίκησης». Άλλωστε, με το άρθρο 21 παρ.

1 του ως άνω νομοθετήματος προβλέφθηκε η σύσταση Δικαστικών Γραφείων στις έδρες των λοιπών Νομαρχιών της χώρας (πλην Θεσσαλονίκης) με δυνατότητα μάλιστα να λειτουργεί παράρτημα των Νομαρχιακών Δικαστικών Γραφείων και σε άλλες μεγάλες πόλεις του ίδιου νομού με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών. Έτσι, ιδρύθηκαν Δικαστικά Γραφεία στο Αγρίνιο, την Αλεξανδρούπολη, τη Βέροια, τον Βόλο, τη Δράμα, την Έδεσσα, τη Θήβα, την Καλαμάτα, την Κατερίνη, την Κέρκυρα, την Κοζάνη, την Κομοτηνή, την Κόρινθο, τη Λαμία, τη Λιβαδειά, το Μεσολόγγι, τη Μυτιλήνη, τον Πύργο, τις Σέρρες, τη Σύρο, τα Τρίκαλα, τη Χαλκίδα και τα Χανιά.

6. Περίοδος από το 1990 έως σήμερα (περίοδος ανασύστασης, συνταγματικής κατοχύρωσης και τελικής διαμόρφωσης του Ν.Σ.Κ.)

Με το άρθρο 39 του ν. 1884/1990 (ΦΕΚ Α' 81/16.06.1990) «Διαρρυθμίσεις στην έμμεση φορολογία και άλλες διατάξεις» ανασυστάθηκε το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους ως ενιαία ανώτατη αρχή του Κράτους, υπαγόμενο απευθείας στον Υπουργό Οικονομικών, ενώ επανεφέρθηκαν σε ισχύ οι περισσότερες από τις προγενεστέρως ισχύουσες διατάξεις του β.δ. 6/1961. Συνεπεία τούτου, υπήρξε η επαναφορά στο συλλογικό σύστημα λειτουργίας κατά την άσκηση του γνωμοδοτικού έργου με την επαναλειτουργία της Ολομέλειας και των Τμημάτων. Έκτοτε, με διάφορα νομοθετήματα, η Πολιτεία ανέθεσε περισσότερες αρμοδιότητες στο Ν.Σ.Κ. (βλ. άρθρο 39 του ν. 1947/1991 για τη δικαστική εκπροσώπηση της Ελληνικής Δημοκρατίας ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κ.λπ.). Εξάλλου, με την 292/27.09.1991 (ΦΕΚ Β' 857/18.10.1991) απόφαση του Υπουργού Οικονομικών καταργήθηκαν τα Δικαστικά Γραφεία Δράμας, Θηβών, Καλαμάτας, Κέρκυρας, Λιβαδειάς, Μεσολογγίου, Σύρου και Τρικάλων, λόγω οργανωτικών δυσχερειών κατά τη λειτουργία τους, ενώ το, συσταθέν ως παράρτημα του καταργούμενου Δικαστικού Γραφείου Μεσολογγίου, Γραφείο Αγρινίου μετατράπηκε σε αυτοτελές Δικαστικό Γραφείο. Περαιτέρω, μετά την ίδρυση του Υπουργείου Αιγαίου, το Δικαστικό Γραφείο Μυτιλήνης αναβαθμίστηκε σε Γραφείο Νομικού Συμβούλου με προϊστάμενο Νομικό Σύμβουλό ή Πάρεδρο.

Εν συνεχεία, με το π.δ. 282/1996 (ΦΕΚ Α' 199/27.08.1996), εκδόθηκε ο Οργανισμός του Ν.Σ.Κ. σύμφωνα με τον οποίο το Σώμα αποτελούσε ανώτατη, ενιαία και ανεξάρτητη αρχή, υπαγόμενη απευθείας στον Υπουργό των Οικονομικών. Με τον Οργανισμό καθορίστηκαν, μεταξύ άλλων, οι αρμοδιότητες, η διάρθρωση, η συγκρότηση του Ν.Σ.Κ., καθώς και η υπηρεσιακή κατάσταση του κυρίου προσωπικού του.

Περαιτέρω, με την αναθεώρηση του Συντάγματος, που έλαβε χώρα το 2001, υπήρξε και συνταγματική πρόβλεψη και κατοχύρωση του θεσμού με το άρθρο 100^Α του Συντάγματος. Η σχετική διάταξη, που ψηφίσθηκε με πλειοψηφία 278 βουλευτών, εντάχθηκε στο τέλος του Ε' Τμήματος του Συντάγματος για τη δικαστική λειτουργία. Με τη διάταξη αυτή ορίστηκε: «*Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση και λειτουργία του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, καθώς και με την υπηρεσιακή κατάσταση των λειτουργών και υπαλλήλων που υπηρετούν σε αυτό. Στην αρμοδιότητα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ανήκουν ιδίως η δικαστική υποστήριξη και εκπροσώπηση του Δημοσίου και η αναγνώριση απαιτήσεων κατά του Δημοσίου ή ο συμβιβασμός σε διαφορές με αυτό. Στο κύριο προσωπικό του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους έχουν ανάλογη εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 88 παράγραφοι 2 και 5 και 90 παράγραφος 5*».

Τέλος, θεσπίστηκαν ο εκτελεστικός ν. 3086/2002 «*Οργανισμός του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και κατάσταση των Λειτουργών και Υπαλλήλων του*» (ΦΕΚ Α' 324/23.12.2002) και το π.δ. 238/2003 «*Εκτέλεση των διατάξεων περί Νομικού Συμβουλίου του Κράτους*» (ΦΕΚ Α' 214/09.09.2003) τα οποία διέπουν μέχρι και σήμερα (με αρκετές πάντως τροποποιήσεις) τη λειτουργία του Ν.Σ.Κ.

Ηράκλειο 20-7-2015

Στέφανος Πετροπουλάκος

Δικαστικός Πληρεξούσιος Α' Ν.Σ.Κ

Πηγές (από την ιστοσελίδα του Ν.Σ.Κ.)

1. Δημήτριος Αναστασόπουλος, «*Το Νομικό συμβούλιο του Κράτους ως θεσμός προστασίας του δημοσίου συμφέροντος και η αποστολή του στη σύγχρονη έννομη τάξη*».

2. Κωνσταντίνος Βολτής, «Το Νομικό Συμβούλιο και η λειτουργία του Κράτους».

3. Γεώργιος Δημακόπουλος-Χαρίκλεια Δημακοπούλου, «Ο Δικαστικός Σύμβουλος Μιχαήλ Ν. Ταταράκης και η συγκρότησις Νομικού Συμβουλίου - 22 Ιουνίου 1882».

4. Κωνσταντίνος Λέκκας, «Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους - Εποχή του Μεσοπολέμου».

5. Ιωάννης Μισαηλίδης, «Το Νομικόν Συμβούλιον του Κράτους και η νομική υπεράσπισις του Δημοσίου και της Διοικήσεως εν Ελλάδι».

6. Κωνσταντίνος Μπακάλης, «Το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους. Η πορεία. Η παρένθεση. Το νέο ξεκίνημα».

7. Γεώργιος Παπαδημητρίου, «Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και Σύνταγμα».

8. Αθανάσιος Τομαράς, «Ιστορική εξέλιξις του θεσμού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους».